

การสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ของอังกฤษ ในสมัยเบนจามิน ดิสเรลีย์

The Establishment of New British Imperialism of Benjamin Disraeli's Period

ธิติพงษ์ มีทอง (Dhitiphong Meethong)*

บทคัดย่อ

เบนจามิน ดิสเรลีย์ เป็นหัวหน้าพรรคอนุรักษนิยมรวมทั้งเป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษถึงสองสมัย ในช่วงภายใต้การบริหารประเทศของเขา ดิสเรลีย์สร้างความสำเร็จอย่างยิ่งใหญ่ให้แก่ประเทศโดยเฉพาะการขยายลัทธิอาณานิคมสมัยใหม่ ได้แก่ อังกฤษ อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบว่ามีรัฐบาลในช่วงสมัยของดิสเรลีย์นั้นมีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับราชสำนักอย่างมาก ทำให้การขยายลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ของพรรคอนุรักษนิยมเดินคู่ขนานไปกับการใช้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรม ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างดิสเรลีย์กับสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเป็นไปอย่างราบรื่น ความสำเร็จในการสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ของดิสเรลีย์มีปัจจัยสำคัญมาจากความสำเร็จทางการทูตและการต่างประเทศของรัฐบาลดิสเรลีย์ เห็นได้จากกรณีการครอบครองคลองสุเอซในอียิปต์ การสกัดกั้นอิทธิพลของรัสเซียในคาบสมุทรบอลข่านและทะเลเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออก ซึ่งความสำเร็จในประการหลังนี้เป็นผลจากการประชุมที่กรุงเบอร์ลิน ซึ่งในการประชุมครั้งนั้นดิสเรลีย์ประสบความสำเร็จในการเจรจากับหลายชาติตามเป้าหมายที่ต้องการสามารถประกาศเกียรติภูมิให้อังกฤษมีสถานะเป็นผู้นำโลกเมื่อสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 19

คำสำคัญ: ดิสเรลีย์, ลัทธิจักรวรรดินิยมสมัยใหม่, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, สถาบันกษัตริย์

* สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Abstract

Benjamin Disraeli a leader of conservative party and two-period of British prime minister. Under his rule, Disraeli had a great feat, especially he could expand territory to Britain. It is; however, recognized that Disraeli's government had far more a relationship with royal court. The relation between Disraeli and Queen Victoria was rather unwavered. His achievement in making new imperialism had also rooted from foreign policy. The diplomatic success of Disrael' administration can be also noticed from the occupation of Suez canal in Egypt, the interception to Russia's influence His achievement on foreign policy; moreover, was viewed when he attended the Berlin convention. Disraeli obtained the accomplishment to negotiation with other European leader, announcing the British prestige to be the world leader at the end of 19th century.

Keywords: Disraeli, New Imperialism, International Relation, Monarchy

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่และนโยบายการต่างประเทศของอังกฤษในสมัยเบนจามิน ดิสเรลีย์ (Benjamin Disraeli)

ระเบียบวิธีการศึกษา

เนื่องจากบทความดังกล่าวปรากฏงานเอกสารภาษาไทยน้อยมากและไม่มี การศึกษาอย่างลุ่มลึกเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องใช้เอกสารภาษาต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการค้นคว้า เอกสารภาษาต่างประเทศ ได้แก่ เอกสาร ชั้นรองอันดับประกอบด้วยหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้โดยตรง ซึ่งผู้วิจัยจะนำ ข้อมูลจากหลักฐานทุติยภูมิมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำมาเรียบเรียงพรรณนา ในเชิงประวัติศาสตร์

บทนำ

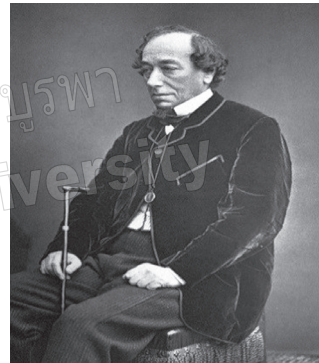
เบนจามิน ดิสเรลีย์ (Benjamin Disraeli, 1st Earl of Beaconsfield ค.ศ. 1804-1881) เป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษถึงสองสมัย (ค.ศ. 1868 และ ค.ศ. 1874-1880) เขาถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญทางการเมืองโดยเฉพาะการนำพาพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) ให้ก้าวสู่ความยิ่งใหญ่ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 รวมทั้งยังมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายการต่างประเทศโดยเฉพาะการสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมที่รุ่งเรืองถึงขีดสุดในสมัยที่เขาเป็นนายกรัฐมนตรีของอังกฤษในครั้งที่สอง ด้วยเหตุนี้ นักประวัติศาสตร์จึงมองว่าดิสเรลีย์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ชี้ชะตาและกุมบังเหียนทิศทางความสัมพันธ์การต่างประเทศระหว่างอังกฤษและนานาชาติในขณะนั้น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับชาติยุโรปตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับชาติอาณานิคมที่มีเกือบทั่วโลกในขณะนั้น แนวทางการบริหารประเทศของดิสเรลีย์นั้นจึงต่างจากแกลดสโตนซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ของอังกฤษอย่างมาก เนื่องจากแกลดสโตนสนับสนุนการสร้างคามั่นคงทางเศรษฐกิจภายในประเทศและเน้นการมอบสิทธิเสรีภาพมาก โดยเฉพาะการเลือกตั้งแก่ชาวอังกฤษอย่างเสมอภาค ดิสเรลีย์ยังถือเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างพรรคอนุรักษนิยมให้เป็นที่รู้จักแก่สาธารณชนอังกฤษด้วยการสร้างความเป็นมหาอำนาจชั้นนำให้แก่อังกฤษ จนกระทั่งอังกฤษมีสถานะเป็นจักรวรรดิอังกฤษ (British empire)

การสร้างนโยบายลัทธิจักรวรรดินิยมของพรรคอนุรักษนิยมในสมัยดิสเรลีย์

ดิสเรลีย์นั้นมิกำเนิดเป็นชาวยิว แต่ต่อมาครอบครัวเขาได้หันมานับถือนิกายแองกลิกันเมื่อดิสเรลีย์อายุได้ 12 ปี (Kuhn, 2006, p. 19) เขาสนใจการเมืองมานับตั้งแต่สมัยยังเยาว์จวบจนกระทั่งต่อมาเขาเองสมัครเข้าชิงตำแหน่งเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรอยู่หลายครั้ง จนกระทั่งใน ค.ศ. 1837 ดิสเรลีย์ประสบความสำเร็จในการเข้าสู่ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ตามในช่วงเวลานั้นก็เกิดความผันผวนทางการเมือง ทั้งนี้เพราะใน ค.ศ. 1846 เซอร์รอเบิร์ตพีล นายกรัฐมนตรีอังกฤษในขณะนั้นได้แยกกลุ่มสมาชิกสังกัดภายในพรรคอนุรักษนิยมออกมา ภายหลังจากที่เขาถูกวิพากษ์วิจารณ์อันเป็นผลมาจากพรรคได้ออกพระราชบัญญัติข้าวโพด (Corn Law) พระราชบัญญัติ

ดังกล่าวส่งผลให้มีการยุติการเก็บภาษีการนำเข้าธัญพืชจากต่างประเทศเพื่อบรรเทาปัญหาทุพภิกขภัยในประเทศ อย่างไรก็ตาม ดิสเรลลี่ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคในขณะนั้นก็ขัดแย้งกับเซอร์รอเบิร์ตฟิช ซึ่งเป็นหัวหน้าพรรคดิสเรลลี่ ได้วิพากษ์วิจารณ์เซอร์รอเบิร์ตฟิช และเหตุการณ์ดังกล่าวจึงทำให้ดิสเรลลี่นั้นกลายเป็นที่กล่าวขานในรัฐสภา อีกทั้งสาธารณชนต่างก็จับจ้องพฤติกรรมเขาในฐานะผู้แทนสมาชิกราษฎร์รุ่นใหม่ของสภาเช่นกัน (Bradford, 1983, p. 193)

ต่อมาเมื่อลอร์ดเดอบี (Lord Derby) ผู้นำพรรคอนุรักษนิยมคนใหม่ได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1850-1860 เขาได้แต่งตั้งให้ดิสเรลลี่เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีการคลัง (Chancellor of the Exchequer) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ในช่วงที่ดิสเรลลี่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว เขาพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างสมาชิกทั้งสองพรรค อย่างไรก็ตาม เมื่อลอร์ดเดอบีเกษียณอายุราชการใน ค.ศ. 1868 หลังจากการพ่ายแพ้การเลือกตั้งต่อพรรคเสรีนิยม (Kuhn, 2006, p. 262) ส่งผลให้ดิสเรลลี่กลับไปเป็นฝ่ายค้านอีกครั้ง แต่ในการเลือกตั้งอีกครั้งใน ค.ศ. 1874 ดิสเรลลี่ก็สามารถนำพาพรรคอนุรักษนิยมกลับมา ในการเลือกตั้งครั้งนี้เขาสร้างชัยชนะ สลายสัมพันธที่ดีกับราชสำนักแห่งราชวงศ์ฮันโนเวอร์ อีกทั้งยังเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย เป็นการส่วนตัวบ่อยครั้ง ความสนิทสนมที่มีมากขึ้นระหว่างรัฐบาลกับราชสำนัก ทำให้ต่อมาสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงแต่งตั้งดิสเรลลี่ขึ้นเป็นเอิร์ลแห่งบีคอนส์ฟีลด์ (Earl of Beaconsfield) ในเวลาต่อมา

ดิสเรลลี่ผู้สร้างจักรวรรดินิยม จนทำให้อังกฤษได้รับสมญานามว่า “ดินแดนแห่งพระอาทิตย์ไม่ตกดิน”

ในช่วงที่เขาดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่สองนั้น ดิสเรลลี่ต้องเผชิญปัญหาวิกฤตการณ์ยุโรปตะวันออก (Eastern Question) ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำพ่ายรัฐบาลเขารวมทั้งยังเป็นบททดสอบด้านการต่างประเทศของพรรคอนุรักษนิยมเป็นอย่างมาก (Blake, 1967, p. 551) ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องโดยตรงมาจากการเสื่อมอำนาจของจักรวรรดิออตโตมาน (Ottoman Empire) ดิสเรลลี่นั้นพยายามที่จะสร้าง

อังกฤษให้ครอบครองผลประโยชน์ในคลองสุเอซของอียิปต์ ซึ่งในเวลานั้นอียิปต์เป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิออตโตมาน ทำให้ออตโตมานกลายเป็นชาติที่มีความสำคัญในยุโรปตะวันออกในฐานะที่เป็นผู้คุมจุดยุทธศาสตร์ภาคพื้นทะเลที่เชื่อมต่อระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไปยังทะเลอาหรับและมหาสมุทรอินเดีย ใน ค.ศ. 1878 อังกฤษต้องเผชิญหน้ากับชัยชนะของรัสเซียที่มีต่อจักรวรรดิออตโตมาน ซึ่งในขณะนั้นเขายังคงอยู่ที่กรุงเบอร์ลินเมืองหลวงของเยอรมนีซึ่งจัดขึ้นเพื่อเป็นการหารือของเหล่ามหาอำนาจตะวันตกในขณะนั้น ทั้งนี้การประชุมที่เบอร์ลินจัดขึ้นเพื่อเป็นการคงไว้ซึ่งสันติภาพของคาบสมุทรบอลข่าน รวมทั้งยังเป็นการหารือแบบทวิภาคีระหว่างชาติต่าง ๆ เป็นคู่ขัดแย้งโดยตรง แม้กระทั่งอังกฤษกับรัสเซียซึ่งได้มีการเจรจากัน อังกฤษนั้นมองรัสเซียด้วยความเคลือบแคลงว่ารัสเซียนั้นกำลังพยายามขยายอาณาดินคมรุกล้ำมายังเขตอิทธิพลของอังกฤษในพื้นที่ยุโรปตะวันออก ซึ่งอังกฤษต้องการควบคุมพื้นที่ส่วนนี้เอาไว้ เนื่องจากเส้นทางสำคัญสำคัญที่จะนำอังกฤษไปยังอาณานิคมในเอเชีย

ด้วยเหตุนี้ ดิสเรลีย์จึงมองว่าการแผ่ขยายลัทธิจักรวรรดินิยมของอังกฤษเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งสำหรับพรรคอนุรักษนิยม ดังนั้นเขาจึงให้ความสำคัญกับเรื่องวิเทโศบายการต่างประเทศเป็นอย่างมากในช่วงที่ดิสเรลีย์กำลังสร้างจักรวรรดินิยมให้แก่อังกฤษให้เป็นมหาอำนาจของโลก จึงเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่มหาชนชาวอังกฤษต่างรู้สึกศรัทธาต่อเขาในฐานะรัฐบุรุษที่ยิ่งใหญ่ของอังกฤษเป็นอย่างมาก ดิสเรลีย์แสดงความสามารถในช่วงของการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ โดยเฉพาะในสมัยที่เขาเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่สองเมื่อ ค.ศ. 1874 ซึ่งก่อนหน้านั้นนับตั้งแต่สมัยที่เขาเป็นผู้แทนราษฎรรวมทั้งการเป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษในครั้งแรกนั้น ดิสเรลีย์กลับไม่ค่อยใส่ใจเกี่ยวกับนโยบายการต่างประเทศ แม้ว่าเขาเคยเดินทางไปยังตะวันออกกลางในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ระหว่าง ค.ศ. 1830-1831 ในขณะที่ชาติยุโรปนั้น ดิสเรลีย์เคยเดินทางไปยังกรุงปารีสเมืองหลวงฝรั่งเศสเพียงครั้งเดียว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ดิสเรลีย์แทบไม่มีความรู้เกี่ยวกับกิจการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเท่าที่ควร

การขยายลัทธิจักรวรรดินิยมกับการครอบครองคลองสุเอซ

นโยบายการขยายลัทธิจักรวรรดินิยมสมัยแรกๆของเบนจามิน ดิสเรลีย์ เกิดขึ้นเมื่อครั้งเกิดกรณีเหตุการณ์คลองสุเอซ (Suez Crisis) ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้

ทำให้ดิสเรลีสประสบความสำเร็จในการสร้างภาพลักษณ์ของนักสร้างจักรวรรดินิยมยุคใหม่ของอังกฤษ คือการย่นระยะทาง และระยะเวลาได้ถึง 2/3 เมื่อเทียบกับการนั่งเรืออ้อมแหลมกูดโฮป (Good Hope) คลองสุเอซเปิดขึ้นอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1869 ซึ่งเป็นการเชื่อมการเดินทางสัญจรทางเรือระหว่างยุโรปมาสู่เอเชียโดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเดียและจีนซึ่งเป็นดินแดนที่มีทรัพยากรมหาศาลเพื่อรองรับการปฏิวัติอุตสาหกรรมของชาติยุโรปรวมทั้งอังกฤษใน ค.ศ. 1875 ซึ่งเป็นสมัยที่พรรคอนุรักษนิยมของดิสเรลีสเป็นฝ่ายบริหารประเทศ พ่อค้าชาวอังกฤษรวมถึงชาวยุโรปจำนวนมากต่างต้องใช้คลองสุเอซเป็นเส้นทางคมนาคมการเดินทางเรือระหว่างยุโรปไปยังเอเชียมากยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน ดังนั้น เหล่ามหาอำนาจยุโรปต่างมองคลองสุเอซด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่แอบแฝง

เหตุการณ์ครั้งสำคัญเกิดขึ้นเมื่ออียิปต์ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของทวีปแอฟริกา อีกทั้งยังตั้งอยู่บนจุดยุทธศาสตร์ระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียนกับทะเลแดง ซึ่งเป็นเส้นทางสำคัญในการลำเลียงสินค้าและการติดต่อทางคมนาคม นับจากอดีตสถานะของอียิปต์จึงทำให้อังกฤษให้ความสำคัญอย่างมากในฐานะที่เป็นพื้นที่ความมั่นคงทางการเมืองและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของเส้นทางทะเลของทั้งสองทวีปเอเชียและทวีปยุโรป รัฐบาลอังกฤษต้องการสร้างมูลค่าการค้า รวมทั้งยังพยายามกีดกันชาติอื่น ๆ ไม่ให้เข้ามาสร้างอำนาจในอียิปต์ เนื่องจากอังกฤษหวังที่จะใช้อียิปต์เป็นฐานไปยังอินเดีย จีน รวมทั้งตลาดสินค้าในเอเชีย เช่น คาบสมุทรมลายู หมู่เกาะอินเดียตะวันออก และเชื่อมต่อไปยังอาณานิคมในออสเตรเลีย

คลองสุเอซซึ่งมีบทบาทสำคัญในการคุมจุดยุทธศาสตร์ทางทะเลของอังกฤษ

ปัญหาของวิกฤตการณ์คลองสุเอซเริ่มต้นขึ้นนับตั้งแต่คาดีฟอิสมาอิล (Kadif Ismail) ต้องการปฏิรูปอียิปต์ให้ทันสมัย เขาจึงกู้เงินจำนวนมหาศาลจากอังกฤษและฝรั่งเศส คาดีฟอิสมาอิลยังให้สัมปทานแก่เฟอร์ดินานด์เดอเลสเซ็ปส์ (Ferdinand De Lesseps) วิศวกรชาวฝรั่งเศสในการขุดคลองสุเอซเมื่อ ค.ศ. 1854 ซึ่งตรงกับสมัยของอดีตนายกรัฐมนตรี จอร์จ ฮามิลตัน-กอร์ดอน (George Hamilton-Gordon) เพื่อเชื่อมทะเลเมดิเตอร์เรเนียนกับทะเลแดงเข้าด้วยกันและอำนวยความสะดวกในการคมนาคมตลอดจนย่นระยะทางลง ด้วยเหตุนี้ฝรั่งเศสจึงกลายเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในการทำสัมปทานครั้งนั้น (Said, 1993, p. 120) แต่อย่างไรก็ดีเมื่อการขุดคลองสุเอซเสร็จสิ้นลงใน ค.ศ. 1869 ปัญหาจึงตามมาอย่างมาก โดยเฉพาะการใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลทำให้อียิปต์ตกอยู่ในสภาพใกล้ล้มละลายอย่างหนัก ด้วยเหตุนี้ใน ค.ศ. 1875 อียิปต์ไม่อาจแบกรับภาระหนี้ได้ จึงตัดสินใจขายหุ้นของตนและรัฐบาลอังกฤษในสมัยนายกรัฐมนตรีดิสเรลีย์ได้ตัดสินใจรับซื้อหุ้นไว้

ดิสเรลีย์รับรู้ปัญหาเรื่องคลองสุเอซเป็นอย่างดี เนื่องจากเขาเคยสัญจรผ่านทางคลองสุเอซเมื่อครั้งที่เขาเดินทางไปยังตะวันออกกลาง การเดินทางในครั้งนั้นทำให้ดิสเรลีย์ตระหนักดีว่าผลประโยชน์ของอังกฤษในคลองสุเอซจะนำพาอังกฤษไปสู่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและความมั่งคั่งทางการต่างประเทศ โดยเฉพาะการขยายจักรวรรดินิยมอังกฤษไปยังเอเชียอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ด้วยเหตุนี้ดิสเรลีย์จึงส่งนาธาน รอทไฮลด์ (Sir Nathan Rothschild) สมาชิกในพรรคตนไปยังกรุงปารีสเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการซื้อหุ้นขายหุ้นของเลสเซ็ปส์ ต่อมาในวันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 1875 เฟรเดอริกกรีนวูด (Frederick Rick Greenwood) นายธนาคารของอังกฤษซึ่งรู้มาว่าคาดีฟต้องการขายหุ้นทั้งหมดในคลองสุเอซให้แก่ฝรั่งเศสอย่างแน่นอน เขาจึงแจ้งเรื่องดังกล่าวให้ลอร์ดเดอบีอิตอดีตนายกรัฐมนตรีอังกฤษรับทราบ และต่อมาลอร์ดเดอบีจึงได้แจ้งข่าวดังกล่าวให้แก่ดิสเรลีย์โดยตรง ดิสเรลีย์ได้นำเรื่องดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมสภาโดยเร็วในวันที่ 23 พฤศจิกายนของปีเดียวกัน เมื่อคาดีฟประกาศที่จะขายหุ้นกว่าหนึ่งร้อยล้านฟรังก์ ดิสเรลีย์จึงร้องขอให้รอทไฮลด์กู้เงินจากธนาคารในการรับซื้อหุ้นทั้งหมดไว้ก่อน ทั้งนี้ดิสเรลีย์ทราบดีว่าหากต้องรอประชุมสภา เสี่ยงของสมาชิกอาจไม่เห็นด้วย และพระราชบัญญัติดังกล่าวอาจไม่ผ่านสภาในเรื่องของการตัดสินใจระงับการประมูลอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้เป็นไปตามที่ดิสเรลีย์คาดการณ์ไว้สมาชิกทั้งจาก

พรรคเสรีนิยมและพรรคอนุรักษนิยมบางส่วนปฏิเสธการรับรองการให้สัตยาบันรณผ่านพระราชบัญญัติดังกล่าว

การกระทำของอังกฤษทำให้รัฐบาลฝรั่งเศสไม่พอใจอย่างมาก เพราะอังกฤษกลายเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ไว้ทั้งหมด อีกทั้งฝรั่งเศสก็ต้องการผูกขาดการครอบครองหุ้นคลองสุเอซ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองชาติจึงตั้งโต๊ะเจรจาใหม่โดยแต่งตั้งตัวแทนเข้าควบคุมกิจการขึ้น แต่ในเวลาต่อมาทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่างพยายามเข้าแทรกแซงกิจการภายในอียิปต์และบังคับให้อิสมาอิลขำระหนี่ที่กู้ยืมมา อย่างไรก็ตาม คาคีฟออิสมาอิลมีท่าทีปฏิเสธ รวมทั้งยังยุยงประชาชนให้ต่อต้านการรุกรานจากชาติยุโรปและนำไปสู่การเกิดจลาจลครั้งใหญ่ทั่วอียิปต์ อังกฤษสามารถปราบการจลาจลได้สำเร็จโดยที่ฝรั่งเศสยังไม่ทันที่จะส่งกองทหารเข้ามาช่วย ดังนั้นอังกฤษจึงถืออ้างกรรมสิทธิ์การถือหุ้นใหญ่ไว้ทั้งหมดและสามารถผนวกอียิปต์ไว้เป็นอาณานิคมในฐานะเส้นทางยุทธศาสตร์ของคลองสุเอซ (Mackenzie, 1983, pp.11-12) และในท้ายที่สุดได้มีการลงนามในสัญญาการซื้อขายคลองสุเอซที่กรุงไคโร ในวันที่ 25 พฤศจิกายน ค.ศ. 1875 และหุ้นทั้งหมดได้โอนย้ายกรรมสิทธิ์มายังรัฐบาลอังกฤษผลของความสำเร็จครั้งนี้ยังทำให้ดิสเรลมีตารีที่จะยึดเส้นทางแม่น้ำไนล์ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญในทวีปแอฟริกา รวมทั้งยังเป็นเส้นเลือดสำคัญของชาวแอฟริกาทั้งหมดเพื่อสร้างจักรวรรดินิยมตอนในของทวีปที่อยู่ถัดไป

ภายหลังจากกรณีพิพาทคลองสุเอซแล้วนั้น อังกฤษพยายามที่จะสนับสนุนจักรวรรดิออตโตมาน ซึ่งบัดนี้มีสถานะเป็นคนใช้แห่งยุโรปและเป็นมหาอำนาจมุสลิมเพียงชาติเดียวที่ยังคงหลงเหลืออยู่ เป็นรัฐกันชนของดินแดนอาณานิคมอังกฤษในภูมิภาคยุโรปตะวันออก อังกฤษทราบว่าหลังจากที่อังกฤษประสบความสำเร็จในการยึดครองคลองสุเอซแล้ว อังกฤษอาจต้องเผชิญหน้ากับมหาอำนาจยุโรปตะวันออก ที่สำคัญคือรัสเซีย ซึ่งมุ่งหวังที่จะขยายอำนาจมายังบริเวณแถบนี้เช่นกัน รัสเซียต้องการที่จะขยายอิทธิพลของตนลงสู่คาบสมุทรบอลข่านและหวังที่จะยึดกรุงคอนสแตนติโนเปิลซึ่งเป็นศูนย์กลางของยุโรปตะวันตกของรัสเซีย อังกฤษเองก็จับตาการขยายตัวของรัสเซียอย่างใกล้ชิดและพยายามตัดเส้นทางการค้าคมนาคม รวมทั้งก็คิดว่าหากไม่ให้รัสเซียประสบความสำเร็จในการขยายจักรวรรดินิยมตนลงสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน นอกจากนี้อังกฤษยังต้องรับมือกับฝรั่งเศสที่เพิ่งสูญเสียผลประโยชน์

ของตนจากครอบครองคลองสุเอซ ฝรั่งเศสพยายามคุกคามแนวพรมแดนอาณานิคมของอังกฤษ โดยเฉพาะที่เกาะไซปรัสซึ่งอังกฤษใช้เป็นฐานทัพเรือเรือราชนาวีรวมทั้งสถานีการค้า เนื่องจากฝรั่งเศสต้องการครอบงำชื่อเสียงโดยหวังยึดครองเกาะไซปรัสกลับคืนมาเพื่อแลกกับคลองสุเอซที่ตนสูญเสียอำนาจไป

การสร้างภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์: แนวทางการสร้างภาพซ้อนของลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ของดิสเรลีย์

ภายหลังจากการดำเนินนโยบายการต่างประเทศหลังวิกฤตการณ์คลองสุเอซ สิ้นสุดลง ดิสเรลีย์ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียพร้อมทั้งบอกกล่าวความสำเร็จในการจัดการเรื่องคลองสุเอซให้แก่พระองค์รับทราบ เรื่องดังกล่าวสร้างความโล่งนفسให้แก่พระองค์เป็นอย่างยิ่ง พระนางทรงมองว่าดิสเรลีย์นั้นไม่เพียงสร้างความรุ่งเรืองทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจให้แก่อังกฤษ แต่ยังสร้างภาพลักษณ์ของพระองค์ใหม่ให้ซ้อนทับกับการขยายจักรวรรดินิยมในครั้งนี้ อีกทั้งความสำเร็จด้านการต่างประเทศในครั้งนี้ของดิสเรลีย์ยังเป็นการเผยแพร่พระเกียรติภูมิของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียให้แก่พระประมุขของเหล่ามหาอำนาจในยุโรปด้วย หลังจากที่รัฐบาลยุคดิสเรลีย์ประสบความสำเร็จในการซื้อหุ้นคลองสุเอซแล้ว สาธารณชนอังกฤษรวมทั้งสื่อตีพิมพ์ต่างใจเสาะความสำเร็จครั้งยิ่งใหญ่ของดิสเรลีย์เป็นอย่างมาก สื่อตีพิมพ์ได้ประโคมข่าวความสำเร็จที่อังกฤษสามารถสร้างจักรวรรดินิยมในยุโรปตะวันออก และครองความยิ่งใหญ่ในน่านน้ำเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกเป็นผลสำเร็จ ภายหลังจากเหตุการณ์คลองสุเอซ รัฐบาลในยุคดิสเรลีย์จึงให้ความสนใจต่อนโยบายการต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

ผลของการสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมอังกฤษ ซึ่งนอกจากจะต้องใช้ความสามารถทางด้านกรต่างประเทศแล้วนั้น ดิสเรลีย์ยังพยายามที่จะนำภาพลักษณ์ของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเข้าไปเผยแพร่ในฐานะที่เป็นการซ้อนทับระหว่างการสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมและการชูความเป็นลัทธินิยมเจ้า ภาพลักษณ์ดังกล่าวนี้ถูกสะท้อนออกมาอย่างมากในสมัยการขยายลัทธิจักรวรรดินิยมของดิสเรลีย์ อย่างไรก็ตาม ในช่วงแรกเริ่มนั้นสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียกลับทรงไม่ค่อยชอบดิสเรลีย์เช่นเดียวกับแกลดสโตน ทั้งนี้ทรงมองว่านายกรัฐมนตรีในรัชสมัยพระองค์มักแข่งอำนาจและสร้างกระแสนิยมท่ามกลางสาธารณชนอังกฤษเหนือพระองค์อยู่บ่อย ๆ ครั้ง แต่เมื่อเวลา

ผ่านไปความเกลียดชังที่พระนางทรงมีต่อดิสเรลี้เริ่มบรรเทาลง ทั้งนี้สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการที่ดิสเรลี้ดำเนินนโยบายหลายด้านที่เป็นการสนองต่อพระราชเสาวนีย์ของพระนางโดยตรง แต่อย่างไรก็ดี สมาชิกฝ่ายค้านมักโจมตีว่าดิสเรลี้เป็นพวกนิยมเจ้าและผิดอุดมการณ์ที่มีต่อพรรคอนุรักษนิยม แต่ถึงกระนั้นเขาเองก็ไม่ได้ใส่ใจในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด

ในช่วงที่ดิสเรลี้เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่สอง ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับราชสำนักยิ่งแน่นแฟ้นอย่างมากแต่ก่อน จนทำให้สาธารณชนและสมาชิกพรรคเสรีนิยมมองว่า พรรคอนุรักษนิยมภายใต้การนำของรัฐบาลดิสเรลี้เป็นกลุ่มนิยมเจ้า และทำงานเพื่อผลประโยชน์ของราชสำนักเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเองก็ทรงให้ความใกล้ชิดต่อดิสเรลี้อย่างมาก ความใกล้ชิดนี้มีมากกว่าสมัยที่พระนางทรงเคยปฏิบัติต่อลอร์ดเมลเบิร์ด (Lord Melbourne) เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อหลายสิบปีก่อน ภาพลักษณ์ของดิสเรลี้ในฐานะที่เป็นพวกฝักใฝ่เจ้ายังเห็นได้ชัดเมื่อครั้งที่เขาดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในครั้งที่สองเมื่อ ค.ศ. 1874 เขาเดินทางไปเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียด้วยการขึ้นเขานั่งข้างพร้อมจุมพิตพระหัตถ์พระนาง อันเป็นการแสดงความเคารพและเทิดทูลพระองค์อย่างสูงสุด การกระทำของดิสเรลี้ทำให้พระนางทรงมองว่าดิสเรลี้เป็นผู้ที่พร้อมจะรับฟังความคิดของพระนางในทุก ๆ ครั้ง เหตุการณ์หนึ่งที่สำคัญที่เป็นการพิสูจน์ความคิดของพระนางเกิดขึ้นเมื่อพระนางทรงปรารถนาที่จะมีพระราชสถานะตำแหน่งที่สูงขึ้น ทรงมองว่าในรัชสมัยพระองค์อังกฤษมีสถานะเป็นผู้นำของโลกและมีอาณานิคมทั่วโลก จนอังกฤษมีสมญานามว่าดินแดนแห่งพระอาทิตย์ไม่ตกดิน (Land where the sun never sets) พระองค์ทรงปรารถนาที่จะดำรงตำแหน่งเป็นพระจักรพรรดินีด้วย แต่ทว่าไม่มีกฎหมายรับรองพระราชสถานะดังกล่าวนับตั้งแต่เมื่อครั้งอดีต พระดำริของพระองค์สะท้อนให้เห็นว่าทรงทะเยอทะยาน

สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ในฐานะที่ทรงเป็นพระจักรพรรดินีของชาวอังกฤษและชาติอาณานิคมทั่วทั้งโลก

ที่จะสร้างพระราชอำนาจใหม่ของพระราชวงศ์ฮันโนเวอร์ให้สูงส่งยิ่งกว่าราชวงศ์ใด ๆ ในโลกแม้กระทั่งในหมู่บรรดาพระราชวงศ์ยุโรปด้วยกันเอง

กรณีของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียนับเป็นปัญหาสำคัญไม่น้อย เนื่องจากพระนางทรงขึ้นครองพระทัยอยู่เสมอมานี้ทั้งนี้เพราะบรรดาพระราชวงศ์ยุโรปต่างยกย่องให้พระเจ้าซาร์แห่งรัสเซียทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นจักรพรรดิ ซึ่งทำให้สถานภาพของพระนางนั้นดูดียกกว่า พระนางยังทรงมองว่ารัสเซียยังเป็นชนชาติสถาปนาที่ล้ำหลังกว่าอังกฤษ ดังนั้น จึงเป็นการไม่บังควรที่พระราชสถานะของพระนางจะดูลดน้อยกว่าพระเจ้าซาร์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่บรรดาพระราชธิดาของพระนางซึ่งได้อภิเษกสมรสในหมู่พระราชวงศ์ของยุโรป และบางพระองค์จะได้รับการแต่งตั้งเป็นพระชายา ซึ่งทำให้สถานะของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียกับพระราชธิดามีสถานะที่ไม่ต่างจากกัน แต่อย่างไรก็ดี ความหวังของพระนางก็บรรลุผลขึ้นหลังจากที่อินเดียพ่ายแพ้ต่ออังกฤษ หลังจากเกิดเหตุการณ์กบฏซีปอย (Sepoy Mutiny) ขึ้นใน ค.ศ. 1857 หลังจากกบฏดังกล่าวสิ้นสุดลงพร้อมกับความพ่ายแพ้ของอินเดีย ส่งผลให้บริษัทยินเดียนตะวันออกที่ปกครองอินเดียนับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระราชินีนาถอลิซาเบธที่ 1 เมื่อ ค.ศ. 1600 ต้องยุติบทบาทลง และนำไปสู่การเปลี่ยนถ่ายการปกครองของรัฐบาลอังกฤษแห่งลอนดอนแทน ดังนั้น นับตั้งแต่กบฏดังกล่าวสิ้นสุดลงเกือบสามทศวรรษ ดิสเรลลีจึงเห็นเป็นโอกาสสำคัญที่จะมอบพระราชอิสริยยศจักรพรรดินีแห่งอินเดีย (Indian Empress) ให้แก่พระองค์ และทำให้พระนางมีพระราชอำนาจที่สูงส่งกว่าในฐานะที่เป็นเจ้าเหนือหัวของอุปราชแห่งอินเดีย (Viceroy) ที่มาจากการแต่งตั้งของรัฐบาล ทำให้ ณ บัดนั้นนอกจากพระนางจะเป็นสมเด็จพระราชินีนาถแห่งอังกฤษแล้ว ยังทรงควบคุมตำแหน่งสมเด็จพระจักรพรรดินีของอินเดียด้วย การดำรงตำแหน่งพระจักรพรรดินีของอินเดียสร้างความภาคภูมิใจพระทัยเป็นอย่างมาก เพราะทรงเป็นกษัตริย์ที่ปกครองราษฎรกว่าสามร้อยล้านคน ซึ่งมากกว่าประชากรในยุโรปรวมกันหรือแม้กระทั่งประชากรในอาณานิคมของอังกฤษเอง

ด้วยเหตุนี้เองดิสเรลลีจึงหวังที่จะใช้ความทะเยอทะยานของพระนางในการดำรงตำแหน่งพระราชสถานะใหม่ ด้วยการออกพระราชบัญญัติพระอิสริยยศ (Royal Title Bill) ใน ค.ศ. 1876 ขึ้น รวมทั้งยังเปิดสภาสมัยวิสามัญเป็นกรณีพิเศษเพื่อพิจารณาเรื่องนี้โดยตรง (Blake, 1967, p. 191) แต่อย่างไรก็ดี ยังมีสมาชิกบางส่วน

ที่ไม่เห็นด้วยรวมทั้งสมาชิกในพรรคอนุรักษนิยม ที่มองว่าการแต่งตั้งตำแหน่งดังกล่าว อาจทำให้เกิดการซ้ำซ้อนในการบริหารจัดการดินแดนอาณานิคม แต่ถึงกระนั้น ดิสเรลลี่ยังคงยืนยันกรานที่จะเปิดประชุมด้วยวาระดังกล่าว แม้ว่าจะถูกต่อต้านจาก สมาชิกรวมถึงราชินีกุสตาฟ พระองค์ ทำยที่สุดดิสเรลลี่สามารถนำพระราชบัญญัติ ดังกล่าวผ่านสภาได้เป็นผลสำเร็จ ผลที่ตามมาคือ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ได้ทรงเปลี่ยนการลงพระนามาภิไธยใหม่เป็น Victoria R & I อันหมายถึง วิกตอเรีย สมเด็จพระราชินีนาถและพระจักรพรรดินี (Victoria Regina et Imperatrix) กล่าวได้ว่า ดิสเรลลีนั้นต้องการใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ เป็นการชูภาพลักษณ์ใหม่ ของสมเด็จพระราชินีวิกตอเรียให้เป็นผู้นำของโลก พร้อม ๆ กับการสร้างลัทธิ จักรวรรดินิยมใหม่ของเขา ด้วยเหตุนี้ลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ในยุคดิสเรลลี่จึงแผ่ กระจายมาพร้อมกับการโหมกระแสนิยมเจ้า ซึ่งไม่เคยมีนายกรัฐมนตรีคนใดในรัชสมัย พระนางเคยปฏิบัติมาก่อน

การแผ่ขยายลัทธิจักรวรรดินิยมของดิสเรลลี่กับความขัดแย้งระหว่าง อังกฤษและรัสเซีย

การสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ของอังกฤษเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อเกิดกรณีปัญหา ยุโรปตะวันออกขึ้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1875 ประชาชนชาวเซอร์เบียในเขตบอสเนีย และเฮอเซโกวีนา ซึ่งในขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิออตโตมานได้ก่อการจลาจล ครั้งใหญ่ขึ้น การก่อจลาจลครั้งดังกล่าวนี้มีสาเหตุสำคัญมาจากการนับถือลัทธิ ความเชื่อทางศาสนาที่ต่างกัน ชาวเซอร์เบียเป็นพวกคริสต์ที่นับถือนิกายออร์ทอดอกซ์ ขณะที่ออตโตมานเป็นชาวมุสลิม ซึ่งบ่อยครั้งจึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่าง ชาวเซอร์เบียซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยและชาวมุสลิมซึ่งเป็นเจ้าของประเทศ สาเหตุของ การก่อจลาจลครั้งดังกล่าวยังรวมถึงการไร้ประสิทธิภาพของการบริหารของรัฐบาล ส่วนกลางของสุลต่านอีกด้วย อย่างไรก็ตาม อับดุลลาซิสที่ 1 (Abdülaziz 1 ค.ศ. 1861-1876) จึงทรงมีดำริให้มีการปฏิรูปประเทศตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษา ส่วนพระองค์ ทว่าการก่อจลาจลครั้งดังกล่าวกลับขยายตัวกว้างมากขึ้น ในพื้นที่ หลายแห่งการจลาจลได้รับชัยชนะเหนือรัฐบาล โดยมีเซอร์เบียและบัลแกเรียให้การ สนับสนุนทางกองทัพอย่างลับ ๆ ต่อชาวบอสเนีย ด้วยเหตุนี้ทางรัฐบาลออตโตมาน

จึงปราบปรามการจลาจลอย่างหนักจนทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์การใช้ความรุนแรงดังกล่าวเป็นที่โจษจันในยุโรปรวมทั้งอังกฤษ ซึ่งดิสเรลีย์ได้กล่าวประณามการใช้ความรุนแรงต่อชาวยุโรปในฐานะที่เป็นชาวมิวชาวด้วยกัน

ข่าวการใช้ความรุนแรงของออตโตมานต่อชาวเซิร์บไม่เพียงแต่สร้างความตกใจแก่ดิสเรลีย์เท่านั้น แม้กระทั่งแกลดสตอนซึ่งขณะนั้นได้เกษียณอายุราชการออกจากการเมืองไปแล้ว ทันททีที่เขาทราบข่าวการใช้ความรุนแรงในคาบสมุทรบอลข่านยุโรปตะวันออก แกลดสตอนได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ และเห็นด้วยกับดิสเรลีย์ในการประณามการกระทำในครั้งนี้ บทความในหนังสือพิมพ์ที่แกลดสตอนเขียนขึ้นกลายเป็นกระแสสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งยังเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญที่ทำให้สมาชิกพรรคเสรีนิยมหันมาร่วมมือกับฝ่ายรัฐบาลในการเพิกถอนความสัมพันธ์ทางต่างประเทศกับจักรวรรดิออตโตมาน (Weintraub, 1993, p. 565) ความอึดครึ้มทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจึงทำให้นานาชาติจัดการประชุมแห่งคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople Conference) ขึ้นระหว่างเดือนธันวาคม ค.ศ. 1876 ถึงเดือนมกราคม ค.ศ. 1877 ในการประชุมครั้งนี้ดิสเรลีย์ได้ส่งลอร์ดซอลซเนอริ (Lord Salisbury ค.ศ. 1830-1903) เป็นผู้แทนอังกฤษในการเข้าร่วมประชุมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ก่อนหน้าที่ซอลซเนอริจะเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ ดิสเรลีย์ได้พูดคุยกับซอลซเนอริเป็นการส่วนตัวเพื่อหาโอกาสในการแสวงหาช่องทางการสร้างผลประโยชน์ของอังกฤษอย่างลับ ๆ (Bradford, 1983, p. 313) ดิสเรลีย์ปรารถนาที่จะให้อังกฤษขยายฐานอำนาจจักรวรรดินิยมของตนไปสู่บัลแกเรียและบอสเนียซึ่งเป็นดินแดนข้อพิพาท อีกทั้งเขายังต้องการให้อังกฤษขยายฐานกองทัพราชนาวีไปยังดินแดนแถบนั้นด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ดี ซอลซเนอริก็ไม่ประสบความสำเร็จในการพูด เนื่องจากเหล่ามหาอำนาจยังคงขัดแย้งกันอย่างหนักจนทำให้การประชุมครั้งนี้ไม่สามารถหาข้อยุติลงได้

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1877 รัสเซียก็ได้เปิดประชุมสมัชชาสามัญ ซึ่ง ณ เวลานั้น ดิสเรลีย์ได้รับบรรดาศักดิ์เป็นเอิร์ลที่หนึ่งแห่งบีคอนส์ฟีลด์ (1st Earl of Beaconsfield) ดิสเรลีย์ได้หยิบยกกรณีปัญหาคาบสมุทรบอลข่านยุโรปตะวันออกมาเป็นวาระแรกของการประชุม (Weintraub, 1993, p. 589) โดยเขาย้ำเน้นถึงเรื่องความจำเป็นอย่างรีบด่วนในการสร้างยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลของอังกฤษ

ในแถบคาบสมุทรบอลข่าน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าดิสเรลีย์มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะสร้างจักรวรรดินิยมอังกฤษในยุโรปตะวันออก ดำริดังกล่าวของเขานี้จึงทำให้อังกฤษไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเผชิญหน้าต่อจักรวรรดิออตโตมาน และรัสเซียได้โดยตรง ต่อมาดิสเรลีย์ได้ติดต่อกับสุลต่านออตโตมานอย่างลับ ๆ โดยอ้างภัยคุกคามจากรัสเซียซึ่งสุลต่านออตโตมานหวั่นเกรงอยู่ไม่น้อย ผลของการเจรจาในครั้งนี้ ดิสเรลีย์ประสบความสำเร็จทางการทูตแต่เขากลับได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในรัฐสภา เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ยังคงต้องการให้อังกฤษเพิกถอนไมตรีทางการต่างประเทศกับออตโตมาน

ภายจากที่อังกฤษเจรจาทางการทูตและค้าประกันความมั่นคงให้แก่ออตโตมานได้ไม่นาน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1877 รัสเซียได้นำกองทัพบุกเข้าไปยังจักรวรรดิออตโตมานและสามารถยึดเมืองเพลฟนา (Plevna) ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในบัลแกเรียไว้ได้ (Blake, 1967, p. 631) อย่างไรก็ตามในครั้งนี้ได้แบ่งชาวอังกฤษออกเป็นสองฝ่ายอย่างชัดเจน ฝ่ายหนึ่งต้องการให้อังกฤษเข้าแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือออตโตมานจากการคุกคามของรัสเซีย ขณะที่อีกฝ่ายไม่ต้องการให้รัฐบาลอังกฤษเข้าแทรกแซงเรื่องนี้ เนื่องจากต้องการให้รัสเซียนำทัพปราบออตโตมานเพื่อเป็นการแก้แค้นที่ครั้งหนึ่งออตโตมานเคยทำกับชาวผิวขาว อย่างไรก็ตาม การที่รัสเซียสามารถยึดเมืองเพลฟนาไว้ได้อย่างรวดเร็วกลายเป็นที่โจษจันในสังคมอังกฤษอย่างมากรวมทั้งสื่อตีพิมพ์ได้นำเสนอเรื่องนี้เป็นเวลาหลายสัปดาห์ ดิสเรลีย์เองก็จับตาสงครามครั้งนี้อย่างใกล้ชิด เขามองว่ารัสเซียอาจคุกคามผลประโยชน์ของอังกฤษในน่านน้ำทะเลเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญทางกองทัพเรือ ดิสเรลีย์มีดำริที่จะเข้าแทรกแซงกิจการภายในของจักรวรรดิออตโตมานแต่ก็เกรงการถูกโจมตีจากฝ่ายพรรคค้าน อย่างไรก็ตาม ดิสเรลีย์ได้รับการสนับสนุนจากอดีตนักการเมืองฝ่ายลัทธิจักรวรรดินิยมสุดโต่งของอังกฤษที่ได้ออกมาเคลื่อนไหวในเรื่องนี้โดยเรียกร้องให้อังกฤษพยายามทวงคืนสิทธิ์และความยิ่งใหญ่ในน่านน้ำทะเลดังกล่าวมิเพียงแต่เท่านั้น แม้กระทั่งสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียก็ยังทรงสนับสนุนดิสเรลีย์ในเรื่องนี้โดยตรง ดังเห็นได้จากการที่พระองค์เสด็จเป็นการส่วนพระองค์เพื่อพบกับดิสเรลีย์ ณ ฮิวเกินเดิน (Kuhn, 2006, p. 238) ซึ่งเป็นบ้านพักของดิสเรลีย์

การรุกรานจากรัสเซียเป็นไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วจวบจนท้ายที่สุดในเดือนมกราคม ค.ศ. 1878 สุลต่านแห่งออตโตมานได้ร้องขอความช่วยเหลือจากอังกฤษเพื่อช่วยคุ้มครองกรุงคอนสแตนติโนเปิลที่รัสเซียหวังจะยึดครอง ท่ามกลางสงครามที่กำลังร้อนระอุในยุโรปตะวันออก ดิสเรลีย์ได้เรียกร้องให้รัฐสภาอนุมัติเงินกว่าหกล้านปอนด์เพื่อเตรียมพร้อมในการทำศึกทั้งทางบกและทางทะเล แต่อย่างไรก็ดี สมาชิกพรรคเสรีนิยมซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านต่างต่อต้านการทำสงครามครั้งนี้เพราะถือเป็นการละเมิดอธิปไตยระหว่างประเทศและเป็นการนำอังกฤษเข้าไปพัวพันการทำสงครามระหว่างประเทศมากจนเกินไป อย่างไรก็ตาม สาธารณชนอังกฤษจำนวนมากที่เชื่อมั่นและศรัทธาในตัวเขาต่างสนับสนุนนโยบายของเขาอย่างเต็มที่

เมื่อกองทัพรัสเซียเคลื่อนมาใกล้กรุงคอนสแตนติโนเปิลออตโตมานได้ขอยอมแพ้อย่างรวดเร็วในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1878 และได้มีการลงนามในสนธิสัญญาซานสเตฟานโน (Treaty of San Stefano) โดยมีสาระสำคัญในการที่ออตโตมานต้องยกบัลแกเรียรวมถึงดินแดนบางส่วนในคาบสมุทรบอลข่านให้แก่รัสเซีย ผลของสนธิสัญญาดังกล่าวสร้างความตื่นกลัวให้กับนานาชาติยุโรปเป็นอย่างมากเพราะรัสเซียได้รับประโยชน์และอิทธิพลอย่างสูงในเขตยุทธศาสตร์ทางทะเลและทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ความหวุ่นวิตกดังกล่าวนี้ทำให้บิสมาร์ค (Bismarck) อัครเสนาบดีของเยอรมนีในขณะนั้นถือโอกาสในการจัดการประชุมแห่งเบอร์ลิน (Berlin Congress) ขึ้น โดยที่เยอรมนีหวังที่จะให้เหล่ามหาอำนาจยุโรปใช้เวทีดังกล่าวเป็นการเจรจาระหว่างชาติสมาชิกยุโรปรวมถึงปัญหาสงครามระหว่างออตโตมานกับรัสเซีย (Blake, 1967, p. 572)

การประชุมแห่งเบอร์ลินกับการสร้างสถานะความเป็นผู้นำของอังกฤษในยุโรป

ในการประชุมเบอร์ลินครั้งนี้ ดิสเรลีย์ต้องการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของกองทัพอังกฤษที่เกาะมอลต้าที่ตั้งอยู่ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เพื่อเคลื่อนย้ายกองกำลังพลไปยังแถบคาบสมุทรบอลข่าน รวมทั้งเกณฑ์กองกำลังสำรองบางส่วนจากอินเดียมายังยุโรปตะวันออกเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับที่รัสเซีย ทั้งนี้ในช่วงสมัยของการประชุมนี้ ดิสเรลีย์ได้แสดงลัทธิชาตินิยมอังกฤษด้วยการกล่าวสุนทรพจน์เป็นภาษาอังกฤษแทนที่จะกล่าวเป็นภาษาฝรั่งเศสซึ่งถือเป็นธรรมเนียมภาษาทางการทูตในสมัยนั้น การกล่าว

สุนทรพจน์ของเขาต่อเหล่าสมาชิกที่ประชุมสร้างความไม่พอใจต่อมหาอำนาจยุโรปเป็นอย่างมาก แต่ถึงกระนั้นบิสมาร์คก็พยายามประนีประนอมให้การประชุมครั้งนี้ยังคงดำเนินต่อไป อังกฤษและรัสเซียได้มีการประชุมนอกรอบแบบทวิภาคีในเดือนเมษายนของปีเดียวกัน การประชุมนอกรอบครั้งนี้ดีสเรลีประสบความสำเร็จในการโน้มน้าวให้รัสเซียปลดปล่อยดินแดนบัลแกเรียที่ครอบครอง แต่รัสเซียจะคงอำนาจตนไว้ที่เบสซาราเบียบาทัม (Bessarabia Batum) และคาร์ส (Kars) ซึ่งเป็นดินแดนชายฝั่งตะวันออกของทะเลดำเอาไว้ (Blake, 1967, p. 641) ในการตั้งโต๊ะเจรจากับรัสเซียครั้งนี้อังกฤษหมายถึงจะครอบครองทะเลเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออกซึ่งเป็นฐานทัพเรือที่สำคัญของอังกฤษ นอกจากนี้อังกฤษยังแอบเจรจานอกรอบแบบทวิภาคีกับออตโตมานในการเข้าครอบครองเกาะไซปรัส โดยอ้างถึงภัยคุกคามจากรัสเซียต่อออตโตมานเช่นกัน

ดีสเรลีได้สร้างข้อตกลงร่วมกับออตโตมานในการร่วมกันคุ้มครองช่องแคบดาร์ดาเนลล์ (Dardanelles) เพื่อสกัดกั้นอิทธิพลของรัสเซียไม่ให้ลุกล้ำเข้ามายังทะเลดำ นอกจากนี้ดีสเรลียังได้สานปณิธานด้านการต่างประเทศจากลอร์ดซอลซเนอร์ที่เพิ่งเกษียณราชการลงไป โดยเขาพยายามยกให้บัลแกเรียและบาทัมเป็นเขตปลอดทหาร แต่อย่างไรก็ดี รัสเซียก็ทราบเจตนาของดีสเรลีเป็นอย่างดี ดังนั้นพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 จึงทรงมีดำริให้สร้างป้อมปราการขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ทรงปรารถนาว่า การประชุมแห่งเบอร์ลินครั้งนี้เป็นเสมือนการรวมตัวของมหาอำนาจยุโรปที่จะต่อต้านการขยายจักรวรรดินิยมของรัสเซียโดยตรง อย่างไรก็ตาม ในการประชุมที่เบอร์ลินครั้งนี้อ้างกล่าวได้ว่าดีสเรลีประสบความสำเร็จทางการทูต โดยเฉพาะการสร้างจักรวรรดินิยมอังกฤษในยุโรปตะวันออก ซึ่งเป็นการบีบบังคับและยุติบทบาทการแผ่จักรวรรดินิยมของรัสเซียไปโดยปริยาย ทำยที่สุดเหล่ามหาอำนาจยุโรปได้มีการลงนามในสนธิสัญญาเบอร์ลิน เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1878 ณ พระราชวังรัตซีวิลล์ (Radziwill Palace) ในกรุงเบอร์ลิน เนื่องจากเป็นสนธิสัญญาที่ถูกร่างขึ้นมาใช้แทนสนธิสัญญาซันสเตฟาโนซึ่งเท่ากับเป็นการลดอิทธิพลและผลประโยชน์ของรัสเซีย ในการลงนามครั้งนี้ดีสเรลีในฐานะนายกรัฐมนตรีอังกฤษได้มาลงนามในบันทึกข้อตกลงด้วยตนเอง ดีสเรลีได้กลับสู่มาตุภูมิและได้รับการต้อนรับอย่างยิ่งใหญ่ในฐานะรัฐบุรุษของประเทศ ประชาชนชาวอังกฤษจำนวนมากต่างมา

รอดก่อนรับเขาตั้งแต่เมืองโดเวอร์ (Dover) จนถึงกรุงลอนดอน นอกจากนี้เขายังได้รับข้อตอกไม้พระราชทานจากสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียอีกด้วย ผลของความสำเร็วด้านการต่างประเทศครั้งนี้ของดิสเรลีย์ ทำให้ ณ ตอนนั้นชาวอังกฤษมองว่าดิสเรลีย์นั้นเป็นผู้สร้างสันติภาพให้แก่ชาวโลกและเป็นผู้สร้างเกียรติภูมิของอังกฤษให้กึกก้อง

ภายหลังจากการประชุมเบอร์ลินได้ไม่นาน ดิสเรลีย์และคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาการระงับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั่วไปที่จะเกิดขึ้นหลังการหมดวาระการบริหารประเทศ ดิสเรลีย์หวังที่จะใช้กระแสความสำเร็จทางการต่างประเทศของเขา หลังการประชุมที่เบอร์ลินในการรับเลือกตั้งกลับเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ดิสเรลีย์เชื่อว่า ในเวลานี้ประชาชนชาวอังกฤษยังคงชื่นชมและยกย่องความสำเร็จจากการแผ่ขยายลัทธิจักรวรรดินิยมของรัฐบาลชุดนี้ อย่างไรก็ตาม ในช่วงของการประชุมสภานั้นได้เกิดเหตุการณ์สำคัญระหว่างประเทศขึ้น รัสเซียซึ่งล้มเหลวในการขยายอิทธิพลของตนลงไปยังยุโรปตะวันออกหรือไปทางตะวันตกของประเทศ เนื่องจากไม่ต้องการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งต่ออังกฤษโดยตรง ดังนั้น รัสเซียจึงหวังที่จะผนวกดินแดนรอบข้างที่ไม่ใช่พื้นที่อาณานิคมของชาติยุโรปรวมกับอาณาจักรของตน เช่นเดียวกับกับสหรัฐอเมริกา เหตุผลสำคัญที่ทำให้รัสเซียต้องการขยายพรมแดนออกรอบข้างเนื่องจากรัสเซียเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในเขตขั้วโลกซึ่งมีอากาศหนาวเย็นเกือบทั้งปี ด้วยเหตุนี้รัสเซียจึงพยายามขยายพรมแดนลงทางใต้โดยเฉพาะการหาดินแดนท่าเรือน้ำอุ่นที่มีทางออกสู่ทะเลและหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับชาติยุโรปด้วย

ในช่วงที่อังกฤษยึดฐานที่มั่นในอินเดียรวมทั้งมหาสมุทรอินเดียไว้ได้สำเร็จ รัสเซียก็พยายามที่จะขยายดินแดนตนออกไปทางทิศตะวันออกอย่างช้า ๆ จนกระทั่งถึงมหาสมุทรแปซิฟิก จากนั้นรัสเซียจึงขยายอาณานิคมตนลงสู่ทางตอนใต้จนกระทั่งมีพรมแดนประชิดติดอิหร่านหรือเปอร์เซียรวมถึงอัฟกานิสถาน แต่อย่างไรก็ดี ดินแดนดังกล่าวอยู่ติดกับพรมแดนอินเดียซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษในขณะนั้น การขยายตัวลงมาয়เอเชียกลางของรัสเซียจึงถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงระหว่างประเทศของรัฐบาลอังกฤษเป็นอย่างมาก เนื่องจากอังกฤษต้องการที่จะควบคุมฐานที่มั่นทางกองทัพเรือนับตั้งแต่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน คลองสุเอซ ทะเลแดง อ่าวเปอร์เซีย ทะเลอาหรับ จนถึงมหาสมุทรอินเดีย และทะเลจีนใต้ตามลำดับ

ความขัดแย้งระหว่างอังกฤษกับรัสเซียในตะวันออกกลางจึงนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างกัน โดยทั้งสองชาติต่างพยายามอ้างกรรมสิทธิ์ครอบครองอัฟกานิสถานนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1870 เป็นต้นมา ขณะเดียวกันอัฟกานิสถานก็ถูกทั้งสองชาติแทรกแซงกิจการภายในนับตั้งแต่การจัดตั้งธนาคารเพื่อขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ รัสเซียได้ส่งทูตไปยังกรุงคาบูลเช่นเดียวกับอังกฤษที่ส่งทูตไปยังกรุงคาบูลเพื่อหาทางออกในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน อังกฤษยังคงยืนยันว่ารัสเซียต้องถอนทหารออกจากดินแดนแถบเอเชียใต้ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ดี อัฟกานิสถานยังคงฝักใฝ่เข้าหารัสเซียอย่างต่อเนื่อง ทำให้ลอร์ดลิตตันซึ่งเป็นอุปราชแห่งอินเดียจำต้องส่งทหารเข้าสู่รับในอัฟกานิสถาน อังกฤษได้รับชัยชนะอย่างรวดเร็วและได้ตั้งผู้ปกครองคนใหม่ประจำกรุงคาบูลขึ้นท้ายที่สุดที่รัสเซียและอังกฤษได้ตั้งโต๊ะเจรจาขอบใหม่ขึ้นอีกครั้ง ทั้งสองฝ่ายระบุให้อัฟกานิสถานเป็นรัฐกันชน (Buffer State) ดินแดนระหว่างรัสเซียและอาณานิคมอังกฤษในอินเดีย ผลของการประชุมในครั้งดังกล่าวเป็นการพิสูจน์ให้เห็นได้ชัดว่ารัฐบาลพรรคอนุรักษนิยมในยุคดิสเรลีสสามารถรักษาความยิ่งใหญ่ในอาณานิคมโพ้นทะเลโดยเฉพาะในอินเดียซึ่งเป็นอาณานิคมอันสำคัญของอังกฤษ รวมทั้งยังสามารถตอบย้ำความพ่ายแพ้ทางการทูตต่อรัสเซียอีกครั้ง หลังจากที่รัสเซียต้องล้มเหลวนับแต่การประชุมแห่งเบอร์ลิน

สรุป

ตลอดระยะเวลาของการเป็นนายกรัฐมนตรีของเบนจามิน ดิสเรลีส อาจกล่าวได้ว่า ดิสเรลีสประสบความสำเร็จในการดำเนินวิเทโศบายของอังกฤษกับนานาชาติ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการขยายจักรวรรดินิยมใหม่ของอังกฤษในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการดำเนินงานทางด้านนโยบายการต่างประเทศของดิสเรลีสก็ได้นำไปสู่ความขัดแย้งกับเหล่ามหาอำนาจยุโรปในหลาย ๆ ครั้ง ทั้งการเผชิญหน้าความขัดแย้งกับฝรั่งเศส วิกฤติการณ์ยุโรปตะวันออกและเอเชียใต้ที่อังกฤษต้องเผชิญหน้ากับรัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการครอบครองจุดยุทธศาสตร์ทางทะเลซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ต่อการขยายจักรวรรดินิยมของอังกฤษโดยตรง นอกจากนี้ ผลของความสำเร็จในการเผยแผ่ลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ของอังกฤษยังมาพร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างดิสเรลีสกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวพัน

กับนโยบายการสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ของรัฐบาลพรรคอนุรักษนิยมเป็นอย่างมาก การเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะการครองสิริราชย์สมบัติที่ยาวนานของสมเด็จพระราชาธิบดีนาถวิคตอเรียจนถึงสมัยพิธีพัชราภิเษก จึงกลายเป็นประหนึ่งสัญลักษณ์ของความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของการสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมที่ควบคู่กับการสนับสนุนนโยบายราชานิยมภายในและต่างประเทศด้วย อีกทั้งยังทำให้สถานภาพกษัตริย์กลายเป็นศูนย์กลางที่ยึดเหนี่ยวทั้งชาวอังกฤษและอาณานิคมในเวลาต่อมา กล่าวได้ว่าความสำเร็จในการสร้างลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ของดิสเรลีย์เกิดขึ้นมาจากการดำเนินการทางด้านการศึกษาต่างประเทศของอังกฤษโดยตรง โดยเฉพาะภายหลังจากการประชุมแห่งเบอร์ลินที่จัดขึ้นในเยอรมนีสิ้นสุดลง พร้อม ๆ กับการยุติความตึงเครียดทางการต่างประเทศระหว่างอังกฤษกับมหาอำนาจยุโรป ผลของการประชุมเบอร์ลินครั้งดังกล่าวจึงส่งผลให้อังกฤษก้าวขึ้นสู่สถานะผู้นำโลกในปลายศตวรรษที่ 19 อีกทั้งยังสามารถแผ่อำนาจบังคับรัศมีเหนือชาติอื่นใดในโลกได้สำเร็จ

บรรณานุกรม

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2537). *สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่: ยุโรป เล่ม 1 อักษร A-B ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2537). *สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่: ยุโรป เล่ม 2 อักษร C-D ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2537). *สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่: ยุโรป เล่ม 3 อักษร E-G ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2537). *สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่: ยุโรป เล่ม 4 อักษร H-K ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2537). *สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่: ยุโรป เล่ม 5 อักษร L-O ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สัญญาชัย สุวัจนุตร และอนันต์ชัย เลหาหะพันธุ์. (2554). *ทรรปณะประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- อนันต์ชัย เลหาหะพันธุ์. (2554). *ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ. 1492-1815*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- Blake, R. (1967). *Disraeli*. New York: St Martin's Press.
- Bradford, S. (1983). *Disraeli*. New York: Stein and Day.
- Goodlad, G.D. (2000). *British foreign and imperial policy, 1865-1919*. Routledge: Psychology Press.
- Hyam, R. (2002). *Britain's Imperial Century, 1815-1914: A Study of Empire and Expansion*. London: Palgrave Macmillan.
- James, L. (2001). *The Rise and Fall of the British Empire*. London: Abacus.
- Kirsch, A. (2008). *Benjamin Disraeli. Jewish Encounters*. New York: Schocken.
- Kuhn, W. (2006). *The Politics of Pleasure-A Portrait of Benjamin Disraeli*. London: The Free Press.
- Mackenzie, J. (1983). *The Partition of Africa and European Imperialism 1880-1900*. New York: Taylor & Francis.

- Marshall, P.J. (1996). *The Cambridge Illustrated History of the British Empire*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marshall, P.J. (1998). *The Eighteenth Century, The Oxford History of the British Empire Volume II*. Oxford: Oxford University Press.
- Porter, A. (1998). *The Nineteenth Century, The Oxford History of the British Empire Volume III*. Oxford: Oxford University Press.
- Said, W. E. (1993). *Culture and Imperialism*. New York: Vintage Books.
- Smith, S. (1998). *British Imperialism 1750-1970*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weintraub, S. (1993). *Disraeli: A Biography*. New York: Truman Talley Books.